

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Met zevenmijlslaarzen naar de beste van alle mogelijke werelden

Auteur: Vincent Hoffmans

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 42.3, pp. 44-46.

© 2020 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

MET ZEVENMIJLSLAARZEN NAAR DE BESTE VAN ALLE MOGELIJKE WERELDEN

Het is een bekend paradox: hoewel we langer, vrijer, gezonder, welvarender en vrediger dan ooit leven, hebben veel mensen een negatief beeld over de toekomst. Dit pessimistische wereldbeeld is ook te zien in de hoeveelheid gretig gelezen boeken over het naderende apocalyptische einde of het definitieve culturele maatschappelijk verval. Wetenschapsfilosoof Maarten Boudry, houder van de Etienne Vermeersch leerstoel aan de Universiteit van Gent, gaat in *Waarom de wereld niet naar de knoppen* recht tegen deze pessimistische trend in. Zoals de titel doet vermoeden hanteert hij een verre van wollige stijl, het is zelfs het soort taalgebruik dat wetenschap benaderbaar en misschien zelfs populair maakt.

Boudry start zijn boek door het 'succes' van doemdenken en toekomst-pessimisme te verklaren: waarom geloven mensen dat de wereld naar de knoppen gaat? Hij stelt dat mensen een diepgewortelde neiging hebben hun eigen jeugd en omgeving te romantisieren, maar dat de werking van de media ook voor een

onophoudelijke en niet-representatieve stroom aan slecht nieuws zorgt. Boudry zet zich expliciet af tegen achteruitgang als een onvermijdelijkheid. Het pragmatisme van wetenschap, de inventiviteit en onderzoekingsdrift van de mens en lessen uit het verleden geven hem zijn rotsvaste vertrouwen in vooruitgang. Aan het eind van het eerste hoofdstuk stelt hij: 'De vooruitgang van gisteren levert het overtuigendste argument dat vooruitgang ook morgen tot de mogelijkheden behoort.'

Na de inleiding raast hij in zeven hoofdstukken langs een ambitieuze waaier aan onderwerpen waarmee hij toont hoe aanhoudend doemdenken en pessimisme zijn. Hij voorspelt de

Maarten Boudry, *Waarom de wereld niet naar de knoppen gaat*, Uitgeverij Polis, 1e druk, 2019; ISBN 9789463103091; paperback; 288 pagina's; €22,50.

uiteindelijke aftocht van racisme, schetst zijn politieke visie op ongelijkheid en het neoliberalisme, voorspelt de toekomstige verlichting van de Islam en houdt een lofzang op het ecomodernisme, maar deze verscheidenheid en het tempo past bij zijn boodschap en schrijfstijl. De optimistische toon en de vele vooruitgangsvoorbeelden zijn verfrissend, hoewel dat volgens hemzelf goed zou kunnen komen door de hoeveelheid doemscenario's en slecht-nieuws artikelen die we dagelijks tot ons nemen. Want worden we niet dagelijks geconfronteerd met 'het verval van de wereld zoals we haar kennen', de 'dreiging van terreur' of schrijnende beelden van burgeroorlogen? Boudry bepleit aan de hand van grote, historische voorbeelden

dat er wel sprake is van vooruitgang: hij gebruikt armoedecijfers, sterftcijfers en andere sociaaleconomische gegevens om aan te tonen hoeveel mensen in de laatste honderd jaar een significante vooruitgang in levenskwaliteit hebben meegemaakt. Maar Boudry wordt niet naïef, hij past op huidig leed of ongeluk af te doen als irrelevant. Zoals hij zelf zegt: dat er nog nooit zo weinig ellende in de wereld was als vandaag, betekent niet dat er niet ontzettend veel ellende in de wereld is.

Zijn optimistische boodschap lijkt af en toe kort door de bocht, alsof hij aan *cherry picking* doet. Met name de keuzes die hij maakt om zijn punten over geluk, economische groei en ongelijkheid te duiden, roepen vragen op. Zo betoogt hij aan de hand van cijfers over de globale inkomensverdeling dat steeds meer mensen ontsnappen aan extreme armoede en dat de globale middenklasse steeds meer naar elkaar toegroeit. Echter, dit doet de trend van toenemende ontevredenheid, stijgende kansenongelijkheid en electorale uitbarstingen van onvrede in met name ontwikkelde landen geen eer aan. Af en toe bekruipt de lezer dan ook een ongemakkelijk gevoel: zijn berichten over groeiende ongelijkheid dan onjuist? Boudry erkent dat nationale ongelijkheidsgroei bestaat, maar stelt dat het hem gaat om het verkleinen en voorkomen van armoede, niet ongelijkheid zelf. Hier maakt de schrijver zich er te gemakkelijk vanaf door er niet dieper op in te gaan.

Een hoogtepunt is het hoofdstuk 'De ondergang van het Avondland?', over het doemdenken over de 'islamisering van de samenleving'. Op het eerste gezicht heeft dit thema wellicht het minst te zoeken in het boek, maar hier is Boudry op zijn best. Het hoge tempo van zijn tekst komt hier tot zijn recht: hij maakt een knappe en interessante historische vergelijking tussen het christendom en de islam. Hij beargumenteert met een indrukwekkende hoeveelheid data dat de

vrees voor islamitisch fundamentalisme overdreven is, zonder daarbij op enig moment in religie- of cultuurrelativisme te vervallen. Hij erkent de problemen die religieus fanatisme of fundamentalisme met zich meebrengen, maar ziet ook hier een betere toekomst voor de mensheid voor zich, waarin alle ideeën mogen botsen en bekritiseerd mogen worden. Boudry haalt veel schrijvers aan om zijn argumenten te staven: onder andere Griekse filosofen, Jean-Jacques Rousseau en de statisticus Hans Rosling passeren de revue. Hierdoor zijn er veel aanknopingspunten voor de lezer: iedereen kan zich wel ergens mee identificeren. Dat maakt het tegelijkertijd af en toe moeilijk geheel tevreden te zijn met de snelle, soms te makkelijke verklaring aan de hand van een enkel citaat of onderzoek.

Zowel de snelheid als breedte kan Boudry vergeven worden: het boek dient ook niet als een diepgravende analyse van één onderwerp. Hij weet juist door de grote hoeveelheid onderwerpen en voorbeelden die hij benoemt zijn boodschap over te brengen: het is zo slecht nog niet met de wereld. Tijdens het lezen van het boek komt de precieze bedoeling van Boudry echter lang niet altijd duidelijk aan het licht, ondanks dat zijn mening en politieke voorkeur zo duidelijk naar voren komen. Wat moet de lezer met deze stortvloed aan informatie? De epiloog verduidelijkt dat Boudry een activistische wetenschapper is: een regelrechte wereldverbeteraar die zoekt naar de beste manier om de mensheid vooruit te helpen. Hij sluit zijn boek af door te verklappen hoe de lezer daar zelf aan kan bijdragen. ■

Vincent Hoffmans (1995) voltooide in 2018 de BA Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en studeert momenteel de MSc International Development Studies aan Wageningen University & Research.

DE STRALEN VAN DE ZONNEKONING

King of the World: The Life of Louis XIV van Louis Mansel beschrijft de heerschappij van koning Lodewijk de Veertiende en plaatst deze in de politieke context van het Franse koningshuis en de partijen die daaromheen functioneren. Zijn heerschappij wordt gekenmerkt door de strijd tegen de protestanten en het uitbreiden van de Franse macht. In deze grondig onderzochte biografie leert de lezer alles over een man die een mythe is geworden en over hoe zijn hof en zijn land draaiden onder zijn leiding. Naast veel informatie over Lodewijk XIV is het boek informatief op vele andere vlakken. Liefhebbers van mode zullen uitgebreide beschrijvingen van de mode aan het hof vinden, geïnteresseerden in oorlogvoering kunnen veel details over Lodewijks leger leren. Degenen die willen weten over de intriges van het hof zullen niet teleurgesteld worden door de vele reportages van Mademoiselle en Madame de Motteville. Alle geïnteresseerden in het Franse hof kunnen er dus iets in vinden dat ze aan zal spreken.

Mansel heeft met King of the World een duidelijk doel: een compleet beeld geven van de politieke ontwikkelingen rondom het hof gedurende de levensloop van Lodewijk de Veertiende. Om dit doel te bereiken gebruikt hij een uitvoerige lijst aan primaire bronnen en bibliografieën om zijn beeld te schetsen. Ook geeft hij zo veel details dat het bijna overmatig is, en creëert hiermee een geïntegreerd beeld van Frankrijk in de zeventiende eeuw. Daarnaast gebruikt hij veel literaire